

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BERANE

PROFIL OPŠTINE

BERANE

Berane 30.decembar 2004 godine

PROFIL OPŠTINE BERANE

1. TERITORIJA (površina, položaj, infrastruktura, itd)

Opšti podaci i položaj

Beranska opština, na sjeveru Crne Gore, zahvata *Gornje Polimlje* i leži između vrhova *Bjelasice* na zapadu, *Cmiljevice* na istoku, *Tivranske klisure* na sjeveru i *Sutjeske* i *Previje* na jugu. Pomenute planine formiraju tzv. *Beransku kotlinu*, pri čemu se na sjeveroistoku, preko *Police* i *Bihora* protežu manja krečnjačka uzvišenja opasana planinskim visovima. Kotlina se pruža u pravcu SSI-JIZ, u dužini od 9 km, širine 3-5 km. Sredinom kotline protiče rijeka *Lim*, sa blagom devijacijom u pravcu sjevera. Tereni sa lijeve i desne strane Lima se osjetno razlikuju. Na desnoj strani je zastupljen neogeni reljef, sa dolinama i malim zaobljenim uzvišenjima, od kojih se ističu *Jasikovac*, *Dubica* i *Dapsičko brdo*. Lijeva strana Lima je terasasta, pluvio-glacijalna, sa pet terasa, ravnih i stepenasto poredanih jedna iznad druge, usmjerenih u pravcu toka Lima. Širina ovih terasa se kreće od 300-800 metara.

Današnje područje opštine Berane bilo je naseljeno još u neolitskom dobu. O tome svjedoče ostaci materijalne kulture otkriveni na lokalitetima: Berankrš, Kremnoštice, Ržanički lugovi i dr. Na lokalitetima Gradac, Torovine i Rudeš, otkriveni su materijalni ostaci iz doba Ilira, a u ruševinama manastira Šudikova nađen je i zapis keltskog porijekla, koji se čuva u Polimskom muzeju u Beranama. Brojni su materijalni tragovi rimske vladavine na ovom području (u selima Lužac, Dolac, Budimlja, Luge, Donja Ržanica, Zagrađe, Dapsiće, Jasikovac i dr.).

U doba Nemanjića ovo područje se zvalo Župa Budimlje. Ovdje je Sveti Sava, 1219 godine, osnovao jednu od prvih episkopija, sa episkopskim tronom u Manastiru Đurđevi Stupovi.

Berane je najveće i najljepše naselje Gornjeg Polimlja, koje su osnovali Turci izgradnjom tvrđave na *Jasikovcu* 1862. godine. Naziv je dobilo po seoskom naselju u podnožju markantne gromade *Beran-krša* na izlazu iz Berana, ali se etimološki, odnosno leksikološki, može dovesti u vezu sa riječi *Berak* (mađarskog porijekla), što znači šumska rijeka, lokva, blato ili obala. Logična veza postoji ako se zna da je u najnižem dijelu beranske kotline egzistiralo *neogeno jezero* i močvara čije su obale bile obrasle šumom.

Od 1949. do 1992. godine nosilo je ime *Ivangrad*, po revolucionaru *Ivanu Milutinoviću*. Na istoku grada je neogeno uzvišenje *Jasikovac*, a na zapadu *vojni i sportski aerodrom*. Prosječna *nadmorska visina* je 670 metara. Kotlinu na sjeveru pregrađuje živopisna *Tivranska klisura*, a na jugu je otvorena prema *Gradinskom polju* i selima *Pešca* i *Buče*.

Od prvobitnog turskog utvrđenja i kasabe, Berane se kroz historiju postepeno razvijalo u gradsko naselje. Poslije **berlinskog kongresa** ovo naselje se brže razvijalo. Izgrađene su dvije glavne ulice od kojih su se zrakasto razvijale ostale.

Do 1912. godine u strukturi stanovništva dominirali su Muslimani, pa su grad sačinjavale tri mahale: **Gornja Mahala, Donja Mahala i Hareme**. U Gornjoj Mahali živjelo je pravoslavno, a u ostalim muslimansko stanovništvo. Kuće su bile izgrađene od kamena i cigle, pokrivene šindrom ili crepom.

Značajnija fizionomska i funkcionalna transformacija Berana nastupa poslije 1912. godine. Već 1913. godine osniva se **Niža škola**, a 1920. **Viša gimnazija i Učiteljska škola**. Početkom XX vijeka postojala su dva hotela: **Hotel "Amerika"** i **Hotel "Evropa"**.

Prvi **urbanistički plan** grada izrađen je 1960. godine, koji je do 1990. godine predviđao mogućnost stanovanja za 12500 stanovnika. Gradska površina je iznosila 230,20 ha. Noviji urbanistički planovi i dopune podrazumijevaju razvoj industrijske, saobraćajne i stambene zone, sa poslovnim i zanatskim centrom.

Urbanistički plan grada usporen je početkom devedesetih godina. Planirana je izgradnja željezničkog kolosjeka od Bijelog Polja i više kapitalnih objekata. Najteži problem je regulacija toka rijeke **Lim**. Desna i lijeva obala Lima povezane su sa dva mosta, a u planu je njihova rekonstrukcija i izgradnja još jednog.

Značajnija prigradska naselja su: Luge, Dolac, Lužac, Pešca, Buče i Beranselo. U pravcu istoka- Budimlja, Petnjik i Dapsiće. Prema sjeveru- Polica, Trpezi, Petnjica i Vrbica. Ka jugu- Marsenića Rijeka, Vinicka, Donja Ržanica i Šekular. Na zapadu idući prema sjeveru su planinska sela Lubnice, Kurikuće, Praćevac, Bastahe, Zaostro, Štitari i Crvljevine.

Površina

Područje Opštine Berane prostire se na **površini** od 717 km², odnosno 5,2% površine Crne Gore (13 812 km²). Od ukupno 21 opštine u Crnoj Gori, Berane po površini zauzima 8 mjesto.

Od ukupne površine na obradivo zemljište otpada 22%, ostalog zemljišta ima 41%, dok šume zahvataju prostor od 37%.

Broj stanovnika

Prema popisu od 2003 godine, na teritoriji Opštine Berane živi 35068 stanovnika, odnosno 5,65% od ukupnog stanovništva Crne Gore. **Prosječna gustina naseljenosti** je 48.9% stanovnika/km², što je više u odnosu na gustinu naseljenosti Crne Gore (44.7 stanovnika/km²).

Položaj u Crnoj Gori

Berane pripada **sjevernoj regiji** Crne Gore, kojoj pripadaju Opštine Bijelo Polje (36 km sjeverno), Rožaje (30 km istočno), Andrijevica (16 km južno) i Plav (43 km južno). Ovoj regiji pripadaju i opštine Kolašin, Mojkovac, Pljevlja i Žabljak

Sa istočne strane Opština Berane se graniči sa opštinom Rožaje,sa juga Andrijevicom i Plavom,sa zapada opštinama Kolašin i Mojkovac a na sjeveru sa Bijelim Poljem.Na užem jugo-istočnom dijelu opština Berane se graniči sa opštinom Peć (Kosovo) a na sjevero-istoku sa Sjenicom (Slika 1.1.).Osim od Bijelog Polja,Berane je veće od svih susjednih opština.

Duž rijeke Lim (idući ka jugu),Berane je prirodno otvoreno prema Andrijevici i Plavu,dok kroz Tivransku klisuru ima izlaz prema Bijelom Polju.

Slika 1.1. Položaj opštine Berane u Crnoj Gori

Slika 1.2. Položaj opštine Berane u okruženju

Osnovni elementi prirode

Geološki sastav Beranske kotline, u širem smislu, obuhvata paleozojske škriljce, trijasne krečnjake, rožnace, neogene sedimente.

Masiv Bjelasice je sastavljen od paleozojskih škriljaca (pješčari, argolisist, filit). Na suprotnoj strani Cmiljevica je sastavljena uglavnom od trijasnog krečnjaka, sa podlogom od verfenskih škriljaca i rožnaca. Ovakav sastav se javlja i na uskom pojasu Tivrana, čije su padine formirane od srednjetrijskih škriljaca, i na sjeverozapadu kotline. Na desnoj strani Lima, pobrđe Jasikovac, dobar dio Budimlje, zatim najveći dio Police, preovlađuju neogeni sedimenti koji se uvlače sve do jezerskih naslaga u Lugama i južnije do Ržanice. Na lijevoj strani Lima, a dijelom i na desnoj, jezerski sedimenti su prekriveni tanjim, ili debljim slojevima (10 do 40 m) fluvio-glacijalnim nanosima (oblutak, šljunak, pijesak), različitog petrografskog sastava.

Ovakav geološki sastav, uz odgovarajući biogeografski sastav, uslovio je pojavu ruda u ovoj oblasti: ugalj, glineni laporac, ukrasni kamen, olovo, cink, idr.

Geomorfološki Beransku kotlinu čine pet terasa, sa visinom odsjeka među terasama od 3 do 25 metara.

Naselje Berane je smješteno na prvoj terasi, na lijevoj obali Lima, kao i uzani dio naselja Hareme i Luge na desnoj obali Lima. Obodna naselja Beran Selo, Dolac, Lužac, Pešca i Buče, sa lijeve strane Lima leže na trećoj i četvrtoj terasi.

Smatra se da je u Beranskoj kotlini bilo jezero koje je oteklo u miocenu-pliocenu. Tada je formirana mreža rijeka sa okosnicom Limom i njegovim pritokama Bistricom, Budimskom (Dapsićkom rijekom) i kaludarskom rijekom. Rijeka Lim ističe iz Plavskog jezera. Ima značajan HE potencijal koji sa pritokama iznosi oko 230 GWh/g.

Klima

Beranska kotlina se značajno razlikuje od okolnog planinskog prostora, koji ima tipičnu *planinsku klimu* na većim visinama. U samoj kotlini temperaturni odnosi i vjetrovi odgovaraju tipu *umjereno-kontinentalne klime*, a u rasporedu padavina vide se i uticaji *mediteranske klime*. Atmosferski talozi su dosta ravnomjerno raspoređeni. Proljeće je dosta vlažno, vjetrovito i hladno, dok je u jesen mnogo ljepše i prijatnije. Zima dosta kasno počinje, ali se katkad produžuje do kraja aprila mjeseca. Ljeto je prijatno, sa svežim noćima. Najčešći vjetrovi su SZ (9%), JZ (8,7%) i J (6,1%). Bjeleže se veliki temperaturni rasponi i ljeti i zimi. Temperatura, tokom ljeta, može dostići 37 stepeni Celzijusa, a zimi pasti i do minus 20 stepeni Celzijusa.

Relativno povoljna klima pozitivno utiče na biljni i životinjski svijet. Kraj je bogat *listopadnim* i *četinarskim* šumama. Preovlađuju *Hrastove* i *Bukove šume* a kod četinarara *Smreka* i *Jela*.

Regionalna infrastruktura

Glavna saobraćajnica koja prolazi kroz Berane je *Jadranska magistrala*. Teritorijom opštine ona dolazi iz pravca Bijelog Polja, sjevero-zapadno od Berana, kroz Tivransku klisuru, ulazi u grad i nastavlja istočno prema Rožajama. To je

magistralni put šireg regionalnog značaja, koji povezuje susjedne opštine Bijelo Polje, Berane i Rožaje i istovremeno čini izlaz prema Srbiji, Kosovu i šire. Pramac od Ribarevine prema Mojkovcu i Kolašinu ide ka Podgorici i primorju. S toga je Jadranska magistrala vrlo važan faktor za postojeće i buduće privredne aktivnosti ovog kraja.

Druga važna saobraćajnica je magistralni put Berane-Andrijevica-Plav-prema Albaniji, kao i dva kraka od Andrijevice-prema Peći, i preko Trešnjevika prema Podgorici.

Ostali putevi su lokalnog karaktera i oni povezuju prigradska naselja i sela, sa Beranama. To su pravci prema Polici i Bihoru, Lubnicama i Kaludri.

Veoma važnu pretpostavku za razvoj opštine i regiona predstavlja Aerodrom Berane, čijom se neznatnom modernizacijom može mnogo učiniti za razvoj turizma u regionu. Dužina poletno sletne staze je 1950 m a prekrivena je kvalitetnim višeslojnim asfaltom širine 40 m. Sa obje strane poletno sletne staze postoje pomoćne travne staze iste dužine (1950m) i širine (40-tak metara).

Lokalna infrastruktura

Kulturne institucije i manifestacije

Od institucija koje se u Beranama bave kulturom, postoje:

JU "Centar za kulturu" (sa bibliotekom)

Program ove ustanove odvija se kroz djelatnosti bioskopa, pozorišta, likovne radionice, muzičkih i drugih programa. Posljednjih godina radi i dječija pozorišna scena. Veliki broj programa odvija se u saradnji sa školama. Neki od tih programa su: *Beransko ljeto, Beransko proljeće, takmičenje recitatora, literata i slično.*

JU "Polimski muzej"

JU "Polimski muzej" je osnovan 1953 godine. Svojom djelatnošću pokriva teritorije opština Berane, Plav i Rožaje. Muzej je kompleksnog tipa i posjeduje arheološko, istorijsko i etnološko odjeljenje. Posebno je atraktivno arheološko odjeljenje, koje predstavlja jednu od najvrednijih zbirki Crne Gore, jer posjeduje eksponate od mezolita, 15000 godina prije Hrista, do perioda rimskog i srednjeg vijeka. .

Nedavno je obnovljena i kulturnom djelovanju namijenjena (galerijski prostor) **kuća Vojvode Gavra Vukovića**, prvog diplomiranog pravnika iz Crne Gore, i dugogodišnjeg ministra inostranih djela Knjaževine Crne Gore, pisca znamenitih "Memoara".

U gradu postoji nekoliko amaterskih klubova i društava koja se bave različitim oblicima kulturnog stvaralaštva i okupljaju kulturne poslenike.

Spomenici kulture

Manastiri: Od spomenika kulture spomenimo manastir Đurđevi Stupovi (sagrađen početkom 13 vijeka, zatim manastir Šudikova i manastir Čelije sa crkvom

Sv.Luke.Tu su i razni istorijski spomenici od kojih je najupadljiviji spomenik na Jasikovcu.

Obrazovanje

U Beranama,kao u ostalom u najvećem broju manjih sredina,ne postoji nijedna,specijalizovana,naučna ustanova ili institucija,ali uprkos toj činjenici,odavde potiče veliki broj istaknutih naučnika, u različitim naučnim oblastima,akademika i univerzitetskih profesora.

Izuzetne doprinose na naučnom polju dali su hemičar Vukić Mićović,bakteriolog Milutin Đurišić,geograf Milisav Lutovac,istoričar Miomir Dašić i mnogi drugi.

Iz klupa beranske Gimnazije "Panto Mališić" izašli su mnogi poznati ljudi,kao što su pisci:Mihailo Lalić,Dušan Kostić i Radovan Zogović ili slikari:Jovan Zonjić i Mišo Popović.

Na području opštine postoje sledeće srednje škole:

- Gimnazija "Panto Mališić",osnovana 1913.godine,
- Srednja tehnička škola "Vukadin Vukadinović" i
- Elektro-tehnička škola.

Od osnovnih škola postoje sljedeće:

- OŠ "Vuk Karadžić",Berane,1300 učenika,
- OŠ "Radomir Mitrović",Berane,1200 učenika,
- OŠ "Vukašin Radunović",Berane,900 učenika,
- OŠ "Savin Bor",145 učenika,
- OŠ "Mahmut Adrović",Petnjica,274 učenika,
- OŠ "25.maj",Vrbica,120 učenika,
- OŠ "Tucanje",129 učenika,
- OŠ "Trpezi",144 učenika,
- OŠ "Šekular",56 učenika,
- OŠ "Lubnice",49 učenika,
- OŠ "Donja Ržanica",176 učenika,
- OŠ "Štitari",62 učenika,i
- OŠ "Polica",200 učenika

Sport

JP "Sportski centar" Berane,bavi se organizacijom masovne fizičke kulture i održavanjem sportskih objekata,koje koriste svi sportski klubovi, u Beranama.

Grad raspolaže sa, relativno novim,fudbalskim stadionom,koji prima 10.000 gledalaca,modernom sportskom halom sa 1500 mjesta,stadionom malih sportova i pomoćnim objektima.

U Beranama egzistiraju sledeći sportski klubovi:

- Fudbalski klub "Berane",osnovan 1920.god.Takmiči se u republičkoj ligi.
- Muski rukometni klub "Berane",osnovan 1949.god.Takmiči se u prvoj ligi.
- Ženski rukometni klub "Berane".Takmiči se u drugoj ligi.
- Atletski klub "Berane",osnovan 1981.god.
- Biciklistički klub "Berane",osnovan 1995.god.
- Bodi bilding klub,osnovan 1984.god.
- Boksterski klub "Bačo-King",osnovan 1989.god.
- Boksterski klub "Radnički",osnovan 1976.god.
- Košarkaški klub "Berane",osnovan 1949.god.Takmiči se u republičkoj ligi.
- Planinarsko smučarsko društvo "Vojo Maslovarić",osnovano 1949.god.
- Alpinističko-speleološko-arheološko društvo,osnovano 1985.god.
- Stonoteniserski klub "Budim",osnovan 1946.god.
- Šahovski klub "Ivangrad",osnovan 1949.god.
- Triatlon klub "Berane",osnovan 1999.god.
- Karate klub "Berane",osnovan 1975.god.
- Karate klub "EHO",osnovan 2000.god.

Hoteli

U opštini postoje dva hotela,"Berane"(u gradu) i "Lokve"(nadomak planine Cmiljevice) i dva motela "Buče"(u gradu) i "Jelovica"(na planini Bjelasici).

Zdravstvo

U gradu postoje sledeće zdravstvene ustanove : JU "Opšta bolnica Berane" , JU "Dom zdravlja" i Medicinski centar "Dr.Nika Labović".I ako su problemi u nedostatku opreme i odgovarajućeg prostora,kao i niskih zarada uposlenih znatno izraženi, zdravstveni radnici Berana uspešno obavljaju dužnosti na zaštiti zdravlja građana.

Sledeća tabela prikazuje ukupan broj zdravstvenih radnika u Beranama od 1994 do 2002 godine.

Tabela 1.1. Zdravstveni radnici u opštini Berane

	Ukupno zdravstveni radnici i saradnici	Ljekari			Stomatolozi	Farmaceuti	Ostali med. radnici		
		Ukupno	Od toga				Stručna sprema		
			Opšte prakse	Specijalisti			Sa višom	Sa srednjom	Sa nižom
1994	344	65	17	48	17	9	16	247	1
1995	337	73	26	47	19	5	15	225	-
1996	309	66	24	42	18	5	13	207	-
1997	292	66	21	45	18	4	14	190	-

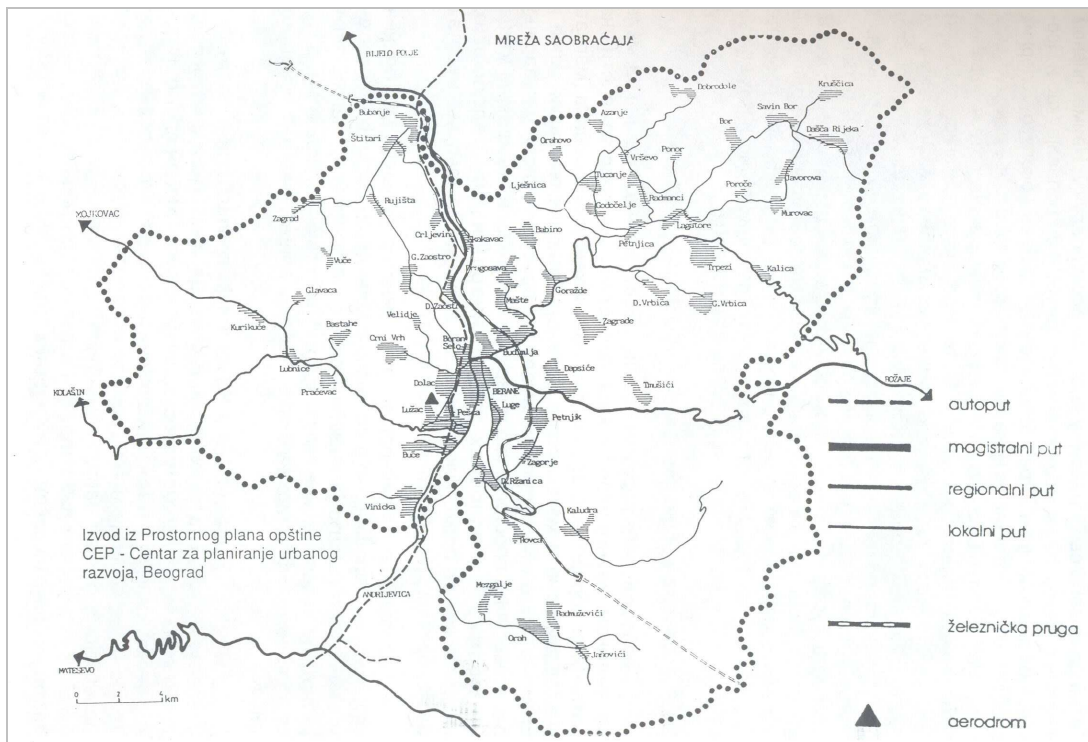
1998	353	62	14	48	22	4	15	249	-
1999	368	67	18	49	20	4	13	261	-
2000	369	67	12	55	20	2	11	269	-
2001	378	68	11	57	20	2	11	274	-
2002	394	68	14	54	20	1	12	290	-

Komunalna i putna infrastruktura

Za brigu o komunalnoj infrastrukturi, kao i vodosnabdijevanju, zaduženi su: **JP "Komunalno"**, i **JP "Vodovod i kanalizacija"**,

Berane se snabdijeva vodom sa tri mjesta: "Merića vrelo", "Manastirsko vrelo" i "Dapsičko vrelo". Minimalna izdašnost je 480 litara u sekundi. Ukupna dužina cjevocoda je 71 km. Transport vode se vrši gravitacionim i tlačnim dovodnim cijevima, sa dvije punktne stanice. Godišnja realizacija vode se fakturiše sa 75 000 potrošača. Fekalnom kanalizacijom pokriveno je uže gradsko područje, u dužini od 8,6 km. Prigradska naselja, međutim, imaju velike probleme sa fekalnim vodama, pa je priključenje istih na glavne kanalizacione vodove urgentna potreba.

Slika 1.3. Putna mreža u Beranama

Telekomunikacije

TT mreža

Lokalnu infrastrukturu značajno upotpunjuju kapaciteti **Pošte Crne Gore** i **Telekoma Crne Gore**. Pomenimo kapacitete fiksne telefonije koje sačinjavaju centrala u Beranama čiji je kapacitet.....priključaka, kao i centrale po mjesnim zajednicama: Lubnice, Lužac, Dolac, D. Zaoastro, Štitari, Batuni, Dapsiće, Petnjica i Polica. Najveći dio TT mreže je izgrađen optičkim kablovima. Vazdušnih vodova skoro da nema

Mobilna telefonija

Na teritoriji opštine postoje dva mobilna operatera. To su Pro Monte i Monet. U ukupnom mobilnom saobraćaju, na nivou Crne Gore, Pro Monte učestvuje sa 55 %, a Monet sa 45 %. Pokrivenost signalom je veoma dobra, zahvaljujući međusobnoj konkurenciji ova dva operatera.

Elektrodistribucija

Potrošači sa područja Berana, Andrijevice i Plava električnom energijom se snabdijevaju putem Elektrodistribucije Berane, koja posluje u sastavu Elektroprivrede Crne Gore A.D. sa sjedištem u Nikšiću. Ovo područje je povezano sa izvorima električne energije, odnosno sa glavnim prenosnim sistemom 400 kV preko dva dalekovoda 110 kV.

Jedan dalekovod 110 kV polazi od Mojkovca iz TS 220/110 kV preko postrojenja 35/10 kV " Berane I " - Rudeš , " Berane II " - Centar i " Berane III " - Polica (za opštinu Berane), a distribucija električne energije preko dalekovoda i kablovskih vodova 10 kV do TS 10/0,4 kV i konačno niskonaponskom vazdušnom i kablovskom mrežom do potrošača, kojih u ED Berane ukupno ima 22 096 (20 066 domaćinstava), a u opštini Berane 12 190 (10 859 domaćinstava).

Ukupna dužina vazdušnih dalekovoda 10 kV na području ED Berane iznosi preko 354 km, od čega u Beranama oko 200 km. Dužina kablovskih 10 kV-nih vodova iznosi oko 37 km, a u Beranama 20 km.

Niskonaponska mreža napona 380/220 V napaja se preko transformatorskih stanica 10/0,4 kV kojih u ED ima 240, a u Beranama 139.

Ukupna dužina vazdušne NN mreže u ED Berane iznosi 1960 km u koju je ugrađeno blizu 50 000 mahom drvenih impregniranih stubova. Većina tih stubova je u lošem stanju, sa malim presjekom provodnika, naročito na seoskom području. Zbog toga su gubici u mreži najveći u Crnoj Gori i kreću se oko 17 %.

Radio i TV

JP "Informativni centar" Berane, bavi se informativnom djelatnošću na teritoriji opštine. U sastavu ovog preduzeća su lokalni "Radio Berane" i lokalni list "Sloboda".

U gradu postoji i lokalna televizija "EHO". Kao servisi građana, radio i televizija, imaju zadovoljavajuću slušanost i gledanost.

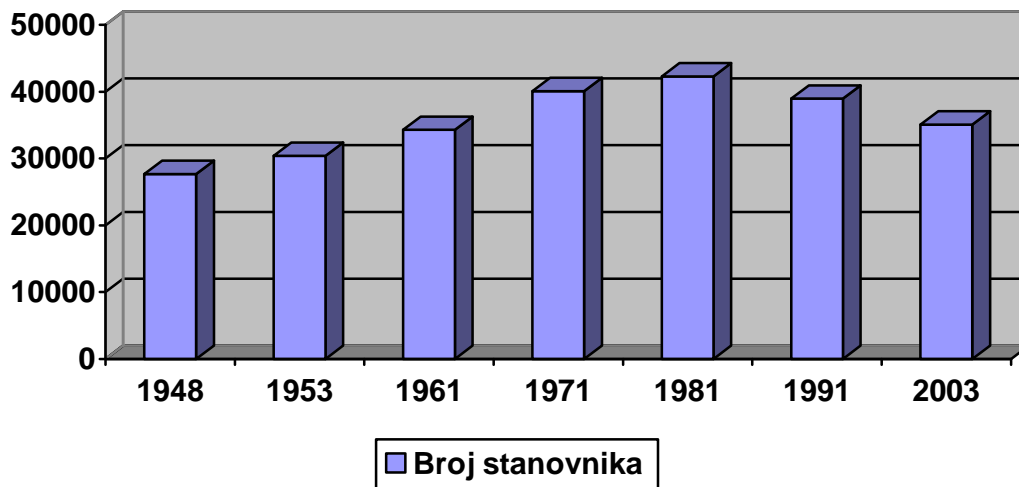
2.BROJ STANOVNIKA

Naredne tabele i grafikon daju pregled stanovnika u Beranama ,prema godinama popisa stanovništva:

Tabela 2.1. Kretanje ukupnog broja stanovništva

Godina popisa	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2003
Crna Gora	377189	419873	471894	529604	584310	615035	620145
Berane	27655	30376	34280	40085	42285	38953	35068
Procentat (%)	7,33%	7,23%	7,26%	7,57%	7,24%	6,33%	5,65%

Grafikon 2.1. Kretanje ukupnog broja stanovnika u Beranama

Tabela 2.2. Prosječni godišnji prirodni porast stanovništva

Intereval	Crna Gora	Berane	%
1971-1981	5471	220	4,02%
1981-1991	3073	-333	-10,84%
1991-2003	225	-324	-144 %

Iz prethodnih tabela i grafikona se vidi da je broj stanovnika bio u porastu sve do 1981.godine (42 285 stanovnika),kada dolazi do naglog pada,tako da je 2003.godine

berane imalo 35068 stanovnika, što je svega 5,65 % u odnosu na Crnu Goru. Taj procenat je bio 7,57 % u 1971-oj godini, a 7,24 % u 1981-oj godini.

Razloge za to treba tražiti u pogoršanju ekonomske situacije, stagnaciji u razvoju preduzeća, naročito većih, kao što je bila fabrika celuloze i papira, i padu životnog standarda u opštini, što je uslovalo iseljavanje stanovništva u veće centre, prije svega Podgoricu i primorske gradove, kao i odlazak u inostranstvo.

Berane je prihvatilo značajan broj izbjeglih i raseljenih lica sa drugih područja, poslije poznatih ratnih dešavanja u regionu. Sledeća tabela daje pregled ukupnog broja raseljenih lica u Beranama na dan 22.01.2003.godine.

Tabela 2.3. Izbjegli i raseljena lica u Beranama * (22.01.2003.godine)

Broj stanovnika Berana**	Izbjegli lica Iz RH i BiH	%	Raseljeni sa Kosova	%	Ukupno	%
1	2	3	4	5	2+4	3+5
40 200	398	0,99 %	4 371	10,87 %	4 769	11,86 %

* Podaci komesarijata za raseljena lica

** Podaci RSZ za stanovništvo na dan 30.06.2002.godine

Tabela 2.4. Broj živorodenih i umrlih

Godina	Crna Gora		Berane	
	Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli
1998	9211	5312	579	297
1999	8828	5393	594	287
2000	9184	5412	684	342
2001	8839	5431	604	358
2002	8499	5513	647	343

Tabela 2.5. Struktura Stanovništva po starosnim grupama i polu u Opštini Berane (popis, 1991, 2003)

Starosna Struktura	Popis 1991		Popis 2003		
	Ukupan broj	Muškarci	Starosna struktura	Ukupan broj	Muškarci
0-4 god.	3257	1623	0-4 god.	2371	1233
5-9 god.	3401	1776	5-9 god.	2657	1389
10-14 god.	3718	1979	10-14 god.	2722	1407
15-19 god.	3758	1924	15-19 god.	2843	1424
20-24 god.	3644	1969	20-24 god.	2882	1510
25-29 god.	3207	1800	25-29 god.	2564	1321

30-34 god.	2678	1402	30-34 god.	2344	1189
35-39 god.	2394	1247	35-39 god.	2370	1259
40-44 god.	2057	1004	40-44 god.	2383	1273
45-49 god.	1701	800	45-49 god.	2215	1147
50-54 god.	2297	1108	50-54 god.	2013	972
55-59 god.	1905	939	55-59 god.	1405	661
60-64 god.	1802	848	60-64 god.	1767	782
65-69 god.	1095	428	65-69 god.	1684	789
70-74 god.	706	264	70-74 god.	1239	548
Preko 75 g.	999	375	75-79 god.	809	332
			80 i više gd.	504	181
			Nepoznato	296	128
Ukupno	38619	19486	Ukupno	33829	17545

Tabela 2.6. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u Beranama i Crnoj Gori (popis 1991 god.)

Starosna struktura	Berane				Crna Gora			
	Ukupan broj	%	muškarci	%	Ukupan broj	%	muškarci	%
0-4 godine	3257	8,36 %	1623	8,33 %	50708	8,24	26150	8,63 %
5-9 godina	3401	8,73 %	1776	9,12 %	52413	8,52	26797	8,85 %
10-14 godina	3718	9,55 %	1979	10,16 %	52337	8,50	26986	8,91 %
15-19 godina	3758	9,65 %	1924	9,88 %	50782	8,26	25897	8,55 %
20-24 godine	3644	9,35 %	1969	10,11 %	48869	7,95	25591	8,45 %
25-29 godina	3207	8,23 %	1800	9,24 %	48595	7,90	25263	8,34 %
30-34 godine	2678	6,87 %	1402	7,20 %	47810	7,77	24639	8,13 %
35-39 godina	2394	6,14 %	1247	6,40 %	44903	7,30	23123	7,63 %
40-44 godine	2057	5,28 %	1004	5,15 %	39175	6,37	19354	6,39 %
45-49 godina	1701	4,37 %	800	4,11 %	27742	4,51	13333	4,40 %
50-54 godine	2297	5,90 %	1108	5,69 %	35675	5,80	17060	5,63 %
55-59 godina	1905	4,89 %	939	4,82 %	31218	5,08	15107	4,99 %
60-64 godine	1802	4,62 %	848	4,35 %	27985	4,55	13130	4,34 %
65-69 godina	1095	2,81 %	428	2,20 %	19195	3,12	8186	2,70 %
70-74 godine	706	1,81 %	264	1,36 %	10608	1,72	4177	1,38 %
Preko 75 godina	1333	3,44 %	375	1,92 %	20800	3,38	8116	2,68 %
Ukupno	38953	100%	19 480	100%	608 815	100%	302 909	100 %

Tabela 2.7. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u Beranama i Crnoj Gori (popis 2003 god.)

Starosna struktura	Berane				Crna Gora			
	Ukupan broj	%	muškarci	%	Ukupan broj	%	muškarci	%
0-4 godine	2371	6,76 %	1233	7,03 %	39671	6,40 %	20560	6,74 %
5-9 godina	2657	7,58 %	1389	7,92 %	42576	6,86 %	21950	7,19 %
10-14 godina	2722	7,76 %	1407	8,02%	45214	7,29 %	23393	7,66 %
15-19 godina	2843	8,12 %	1424	8,12 %	49387	7,96 %	25388	8,32 %
20-24 godine	2882	8,22 %	1510	8,61 %	48963	7,90 %	24792	8,12 %
25-29 godina	2564	7,31 %	1321	7,53 %	44988	7,25 %	22356	7,32 %
30-34 godine	2344	6,68 %	1189	6,78 %	41528	6,70 %	20565	6,74 %
35-39 godina	2370	6,76 %	1259	7,18 %	41705	6,72 %	20797	6,81 %
40-44 godine	2383	6,80 %	1273	7,26 %	44175	7,12 %	22064	7,23 %
45-49 godina	2215	6,32 %	1147	6,54 %	44496	7,18 %	22494	7,37 %
50-54 godine	2013	5,74 %	972	5,54 %	40436	6,52 %	19913	6,52 %
55-59 godina	1405	4,01 %	661	3,77 %	28071	4,53 %	13171	4,32 %
60-64 godine	1767	5,04 %	782	4,46 %	29233	4,71 %	13393	4,39 %
65-69 godina	1684	4,80 %	789	4,50 %	28650	4,62 %	13208	4,33 %
70-74 godine	1239	3,53 %	548	3,12 %	21240	3,42 %	9351	3,06 %
75-79 godina	809	2,31 %	332	1,89 %	14270	2,30 %	5799	1,90 %
80 i više gd.	504	1,44 %	181	1,03 %	10000	1,61 %	3626	1,19 %
Nepoznato	296	0,84 %	128	0,73 %	5542	0,89 %	2405	0,79 %
Ukupno	35068	100 %	17545	100 %	620145	100 %	305225	100 %

Broj nepismenih u opštini Berane je u stalnom opadanju, kao što je to slučaj i u Crnoj Gori. Zabrinjava, međutim ukupan broj nepismenih žena u ukupnom broju nepismenih, uprkos deklarativnom zalaganju za ravnopravnost među polovima. Smatramo da je veliki broj nepismenih žena rezultat patrijarhalizma i odomaćenog mišljenja da je žena, prije svega majka, domaćica i sl. pa tek onda radnik, službenik, rukovodilac.

Tabela 2.8. Nepismeno stanovništvo

Popis	Crna Gora		Berane	
	Ukupno	M	Ukupno	M
1981	44633	7928	3535	585
1991	30443	5226	1859	313
2003	-	-	-	-

Prema trenutno dostupnim podacima može se vidjeti da je procenat nepismenog stanovništva u Beranama niži nego u Crnoj Gori. Procenat nepismenih žena je prevelik.

Tabela 2.9. Procenat nepismenog stanovništva

Godina	Crna Gora	Ž	Berane	Ž
1981	7,64	82,24	8,36	83,45
1991	4,95	82,83	4,77	83,17
2003				

Tabela 2.10. Stanovništvo 15 i više godina prema polu i stručnoj spremi (popis 1991)

1991				
	Crna Gora		Berane	
Školska sprema	Ukupno	M	Ukupno	M
Bez šk.spreme	40724	9238	2374	562
1-3 razred OŠ	10761	3011	660	165
4-7 razred OŠ	64301	24313	4519	1612
Osnovna Škola	135545	67209	9808	5042
Škole za KV i VKV	35864	23769	1552	1069
Gimnazije	12696	6184	782	421
Srednje stručne šk.	45375	26310	2266	1434
Srednje usmj.obraz	66800	36449	4388	2551
Više obrazovanje	17559	10787	831	513
Visoko obrazovanje	23154	14998	991	689
Nepoznato	6798	3730	406	220
Ukupno	459577	225998	28577	14278

Tabela 2.11. Procenat stanovništva 15 i više godina prema stručnoj spremi (popis1991)

Stepen obrazovanja	C.Gora	Ž	Berane	Ž
Osnovno	29,50 %	50,42 %	34,32 %	48,59 %
Srednje	27,17 %	44,79 %	26,02 %	40,75 %
Više	3,82 %	38,57 %	2,91 %	38,27 %
visoko	5,04 %	35,23 %	3,47 %	39,47 %

Broj domaćinstava, kako u Crnoj Gori tako i u Beranama, je u stalnom porastu iz godine u godinu, dok je broj članova po domaćinstvu u stalnom opadanju. Tako je, prema popisu od 2003. godine, prosječan broj članova po domaćinstvu bio približno 3 člana, što je biološki minimum.

Tabela 2.12. Broj i veličina domaćinstava

Godina popisa	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2003
Broj domaćinstava							
Crna Gora	83639	92152	106569	121911	142692	163274	191047
Berane	5514	5890	6960	8223	8720	9458	10706
Veličina domaćinstva							
Crna Gora	4,51	4,56	4,23	4,34	4,09	3,77	3,23
Berane	5,02	5,16	4,92	4,88	4,85	4,12	3,26

U nacionalnoj strukturi stanovništva Berana najzastupljeniji su Srbi (16 309), Crnogorci (8950), Bošnjaci (5 662) i Muslimani (2301). Prema popisu od 2003. godine veliki je broj neizjašnjenih stanovnika (1108) po ovom pitanju.

**Tabela 2.13. Stanovništvo prema nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti
Pregled za Crnu Goru i Berane (popis 2003.god.)**

	Ukupno	Crnogorci	Srbi	Jugosloveni	Albanci	Bošnjaci	Egipćani	Italijani	Makedonci	Mađari
C.Gora	620145	267669	198414	1860	31163	48184	225	127	819	362
Berane	35068	8950	16309	72	36	5662	1	2	24	2

Nastavak tabele 2.13.

	Muslimani	Njemci	Romi	Rusi	Slovinci	Hrvati	Ostali	Neizjašnjeni	Region. pripadnost	Nepoznato
C.Gora	24625	118	2601	240	415	6811	2180	26906	1258	6168
Berane	2301	1	119	6	4	46	67	1188	7	271

3.BROJ PREDUZEĆA

Berane je nekada bio grad sa zavidnom industrijom,a sada se glavni akcenat stavlja na poljoprivrednu proizvodnju,trgovinu i usluge.Odlika čitave sjeverne regije je nizak stepen razvijenosti,uprkos značajnim industrijskim kapacitetima.

Tabela 3.1. Broj i oblik registrovanih preduzeća u Beranama

R.broj	Oblik društva	
1	Akcionarsko Društvo	23
2	Ortačko Društvo	70
3	Komanditno Društvo	-
4	Društvo sa ograničenom odgovornošću	220
5	Dio stranog društva	4
6	Zadruga	8
7	Nevladine organizacije	2
8	Ustanove	34
9	Preduzetnici	821
UKUPNO		1182

Tabela 3.2. Akcionarska Društva

	Naziv	Šifra djel.	Opis djelatnosti
1	BERANE	20101	Proizvodnja rezane građe
2	KLANICA	15110	Proizvodnja i obrada životinjskog mesa
3	BEA CENTAR	50200	Održavanje i opravka motornih vozila
4	BEAMAX	52120	Ostala trg.na malo u prod.mješ.robe
5	BEAMEDIA	51120	Posredovanje u prodaji goriva,ruda,metala
6	BEPEK	15811	Proizvodnja hljeba,peciva od svežeg tijesta
7	BERANKA	21120	Proizvodnja papira i kartona
8	FRIGO BELL	15110	Proizvodnja i obrada životinjskog mesa
9	GUMIG	25120	Protektiranje guma za vozila
10	H.T.P.BERANE A.D.	55110	Hoteli i moteli,s restoranom

11	IVANGRAD	10201	Vađenje i briketiranje mrkog uglja
12	IZGRADNJA BERANE	45250	Ost. građevinski i specijalizovani radovi
13	JUGOPREVOZ	60250	Prevoz robe u drumskom saobraćaju
14	MLJEKARA	15890	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda
15	POLIEK	24610	
16	POLIMKA	19100	Štavljenje i dorada kože
17	POLJOPRIVREDA I ŠUMARSTVO	02010	Uzgoj i iskorišćavanje šuma
18	RIBNJAK	05020	Mrešćenje i uzgoj riba u ribnjacima
19	RUDEŠ	26400	Proizvodnja opeke, crepa i sl., od gline
20	STADION	55300	Restorani
21	UGOSTITELJSTVO	55300	Restorani
22	VELEPRODAJA	51700	Ostala trgovina na veliko
23	ZORA	15510	Proizvodnja mlečnih proizvoda

Tabela 3.3. Broj registrovanih preduzeća po sektorima

	Sektor	svega
1	Proizvodnja	76
2	Trgovina	442
3	Usluge	347
4	Poljoprivreda	12
5	Građevinarstvo	14
UKUPNO		891

Od svih sektora najveći broj registrovanih preduzeća je u sektoru trgovine (442 ili 49,6 %) kao i usluga (347 ili 38,9 %).

Tabela 3.4. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor proizvodnja

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	15110	Proizvodnja i obrada životinjskog mesa	5
2	15320	Proizvodnja sokova od voća i povrća	2
3	15510	Proizvodnja mlečnih proizvoda	1

4	15610	Proizvodnja mlinskih proizvoda	2
5	15811	Proizvodnja hljeba i peciva od svežeg tijesta	7
6	15812	Proizvodnja kolača i dr.nekonzervir.proizvoda	6
7	15842	Proizvodnja ostalih konditorskih proizv	1
8	15860	Prerada čaja i kafe	7
9	15890	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	3
10	17402	Proizvodnja teske konfekcije	1
11	17403	Proizvodnja čebadi	1
12	17404	Proizvodnja ostalih gotovih tekstilnih proizvoda	1
13	17510	Proizvodnja tepiha i prekrivača za pod	2
14	17710	Proizvodnja pletenih i kukičanih čarapa	1
15	18220	Proizvodnja ostale spoljne odjeće	1
16	19100	Štavljenje i dorada kože	2
17	20101	Proizvodnja rezane građe	17
18	20300	Proizvodnja građevinske stolarije	4
19	20510	Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta	8
20	21120	Proizvodnja papira i kartona	1
21	21210	Proizvodnja talasastog papira i ambalaže	1
22	21250	Proizvodnja ostalih predmeta od papira	2
23	22220	Štampanje	1
24	22310	Reprodukcija zvučnih zapisa	1
25	22320	Reprodukcija video zapisa	1
26	24120	Proizvodnja boja i pigmenata	1
27	24610	Proizvodnja eksploziva	1
28	25120	Protektiranje guma	3
29	26120	Oblikovanje i obrada ravnog stakla	3
30	26150	Proizvodnja i obrada ostalog stakla	2
31	26400	Proizvodnja opeke,crijepa i sl. Od gline	3
32	26610	Proizvodnja proizvoda od betona	1
33	26660	Proizvodnja ostalih proizv.od betona,gipsa	1
34	26700	Sječenje,oblikovanje i obrada kamena	3
35	27411	Proizvodnja plemenitih metala	1
36	28110	Proizvodnja metalnih konstrukcija,djelova	1
37	28120	Proizvodnja metalnih proizvoda za građevinarstvo	2
38	28630	Proizvodnja brava i okova	2
39	36120	Proizvodnja namještaja za kancelarije	1
40	36130	Proizvodnja kuhinjskog namještaja	2
41	36140	Proizvodnja ostalog namještaja	1
42	36220	Proizvodnja nakita i sl. predmeta	3
43	37100	Reciklaža metalnih otpadaka i ostataka	1
UKUPNO			76

U sektoru proizvodnje najveći je broj registrovanih društava iz oblasti proizvodnje rezane građe (22,4 % od ukupno registrovanih 76).

Tabela 3.5. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor trgovina

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	50300	Prodaja djelova, pribora za motorna vozila	2
2	51110	Posredovanje u prodaji poljoprivrednih sirovina	1
3	51120	Posredovanje u prodaji goriva,ruda,metala	4
4	51130	Posredovanje u prodaji građe i građevinskog materijala	2
5	51150	Posredovanje u prodaji namještaja i sl.	1
6	51160	Posredovanje u prodaji tekstila,odjeće,obuće	1
7	51210	Trgovina na veliko,zrneljem,sjemenjem,hranom	5
8	51240	Trgovina na veliko kožom	2
9	51310	Trgovina na veliko voćem i povrćem	1
10	51340	Trgovina na veliko alkoholnim i drugim pićima	1
11	51350	Trgovina na veliko duvanskim proizvodima	1
12	51380	Nespecijaliz.trgovina na veliko hranom	2
13	51390	Trgovina na veliko ostalom hranom	1
14	51410	Trgovina na veliko tekstilom	1
15	51420	Trgovina na veliko odjećom i obućom	2
16	51450	Trgovina na veliko toaletnim proizvodima	1
17	51470	Trgovina na veliko ostalim proizv. za domaćinstvo	3
18	51510	Trgovina na veliko gorivima	1
19	51530	Trgovina na veliko drvetom,građ.materijalom	5
20	51620	Trgovina na veliko građevinskim mašinama	1
21	51700	Ostala trgovina na veliko	52
22	52110	Nespecijalizovana trgovina ,pretežno s hranom	16
23	52120	Ostala trgovina na malo u prodavnici mješovite robe	246
24	52210	Trgovina na malo voćem i povrćem	2
25	52220	Trgovina na malo mesom i proizvodima od mesa	3
26	52240	Trgovina na malo hljebom,kolačima,slatkišima	4
27	52250	Trgovina na malo alkoholnim i drugim pićima	4
28	52270	Ostala specij. trgovina na malo hranom,pićima	4
29	52310	Izdavanje i spravljanje lijekova po recepturi	2
30	52320	Trgovina na malo medicinskim preparatima	1
31	52330	Trgovina na malo toaletnim preparatima	2
32	52410	Trgovina na malo tekstilom	7
33	52420	Trgovina na malo odjećom	14
34	52430	Trgovina na malo obućom,predmetima od kože	3

35	52450	Trgovina na malo aparatima za domaćinstvo	4
36	52460	Trgovina na malo metalnom robom, bojama i slično	5
37	52470	Trgovina na malo knjigama, pisaćim materijalom	5
38	52480	Ostala trgovina na malo u specijaliz. prodavnicama	15
39	52500	Trgovina na malo polovnom robom u prodavnicama	1
40	52610	Trgovina na malo robom, preko pošte	1
41	52620	Trgovina na malo na tezgama i pijacama	5
42	52710	Opravka obuće i ostalih predmeta od kože	1
43	52721	Opravka radio i tv aparata	1
44	52722	Opravka ostalih el. Aparata za domaćinstvo	3
45	52730	Opravka satova, časovnika i nakita	2
46	52740	Opravka, na drugom mjestu nepomenuta	1
UKUPNO			442

U sektoru trgovine najveći je broj registrovanih preduzeća iz djelatnosti **ostala trgovina na malo u prodavnicama mješovite robe** (55,7 %).

Tabela 3.6. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor usluge

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	60211	Prevoz putnika u drumskom saobraćaju	1
2	60212	Prevoz putnika u gradskom saobraćaju	2
3	60220	Taksi prevoz	92
4	60250	Prevoz robe u drumskom saobraćaju	76
5	63211	Održavanje i njega kola	6
6	63214	Usluge u drumskom saobraćaju	1
7	63300	Djelatnost putničkih agencija i slično	1
8	63400	Aktivnost drugih posrednika u saobraćaju	1
9	65232	Ostalo finansijsko posredovanje	1
10	67130	Pomoćne aktivnosti u finansijskom posredovanju	1
11	70310	Agencije za nekretnine	1
12	72600	Ostale aktivnosti u vezi sa kompjuterima	1
13	74120	Računovodstveni poslovi	1
14	74140	Konsalting i menadžment poslovi	1
15	74201	Prostorno planiranje	1
16	74203	Inženjering	4
17	74810	Fotografske usluge	3
18	9302	Frizerski i drugi tretmani za uljepšavanje	22
19	93050	Ostale uslužne aktivnosti, nepomenute	3
20	93010	Pranje i hemijsko čišćenje tekstila i slično	1
21	92710	Kockanje i kladenje	4

22	92340	Ostale zabavne aktivnosti,nepomenute	7
23	55300	Restorani	43
24	5540	Barovi	71
25	55110	Hoteli i moteli,sa restoranom	2
Ukupno			347

U sektoru usluga najveći broj registrovanih preduzeća je iz područja **taksi prevoza** (26,5 %) i **prevoza robe u drumskom saobraćaju** (21,9 %). Registrovano je 71 (20,5 %) barova i 43 (12,4 %),restorana.

Tabela 3.7. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor poljoprivreda

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	01110	Gajenje žita i drugih usjeva i zasada	2
2	01121	Gajenje povrća, cvijeća i ukrasnog bilja	2
3	01133	Gajenje bilja za napitke i začine	1
4	01210	Uzgoj goveda, proizvodnja mlijeka	2
5	01220	Uzgoj ovaca, koza, konja, magaraca	2
6	01230	Uzgoj svinja	1
7	01240	Uzgoj živine	1
8	01300	Mješovito farmerstvo	1
Ukupno			12

Iz gornje tabele se može vidjeti da je veoma malo registrovanih preduzeća iz oblasti poljoprivrede, s obzirom da područje Berana ima dobre pretpostavke za poljoprivrednu proizvodnju.

Tabela 3.8. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor građevinarstvo

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	45210	Grubi građevinski i spec. radovi	4
2	45230	Izgradnja saobraćajnica, pista i slično	2
3	45250	Ostali građevinski i specijalizovani radovi	3
4	45330	Postavljanje cijevnih instalacija	1
5	45340	Ostali instalacioni radovi	1

6	45420	Ugradnja stolarije	1
7	45440	Bojenje i zastakljivanje	1
8	45450	Ostali završni radovi	1
Ukupno			14

U sektoru građevinarstva najveći broj registrovanih preduzeća je iz oblasti **grubih građevinskih radova** (28,6 %) i **ostalnih građevinskih i specijalističkih radova** (21,4 %).

4.RESURSI I MOGUĆNOSTI NJIHOVE VALORIZACIJE

Prirodni potencijali

Šume

Šume su najznačajniji prirodni resurs opštine Berane.U okviru "Uprave za šume" Crne Gore,sa sjedištem u Pljevljima, "Područna jedinica Berane" gazduje šumama na teritoriji opštine Berane.

Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta na području šumske uprave iz Berana iznosi 27 856,58 ha.Prema namjeni i uzgojnom obliku šuma, struktura površina je sledeća:

A.Privredne šume	21 167,32 ha, od čega:
-visoke šume	13 158,26 ha
-izdanačke šume.....	2 492,31 ha
-šikare.....	5 516,75 ha
B.Šume za ostale namjene	4 916,50 ha
-visoke šume	981,70 ha
-izdanačke šume.....	3 934,80 ha
C.Neobrasle površine	1 772,76 ha,od čega
-pogodne za pošumljavanje.....	1 162,10 ha
-za ostale namjene.....	219,35 ha
-neplodne.....	391,31 ha

Visoke šume učestvuju u ukupnoj površini šuma sa 62,2 %.Potencijalna površina šuma za proizvodnju,uključujući 1 162,10 ha goleti za pošumljavanje,iznosi 22 329,42 ha.

Drvena zapremina privrednih šuma iznosi 4 371 954 m³ (bez šikara 4 236,814 m³) ili prosječno 207 m³ / ha (bez šikara 271 m³ /ha).

Kao prirodno dobro ovdje su šume značajan ekološki i ekonomski resurs.Sledeća tabela daje pregled ukupne sječe drveta.

Tabela 4.1.Sječa drveta u šumama i izvan šuma u opštini Berane u m3

	Sječa drveta				Od ukupne sječe		
	Ukupna bruto masa	Lišćari	Četinari	Državne šume	Tehničko drvo	Ogrijevno drvo	Otpadak
2000	31510	10007	21503	29270	20218	6274	5018
2001	30837	9457	21380	26383	18242	7334	5261
2002	30186	9681	20505	24620	16945	7866	5375

Geografski položaj i elementi prirode

Polazeći od samog geografskog položaja opštine,koja se nalazi u plodnoj limskoj dolini (Gornje Polimlje),sa prirodnim izlazima prema Bijelom Polju,Rožajama,Andrijevici ,Plavu i dalje prema širem okruženju,kao i nadmorske visine od 670 m,može se reći da Berane ima relativno povoljan geografski položaj.

Stanovništvo i zaposleni

Prema popisu od 2003 godine ,na teritoriji Opštine Berane živi 35068 stanovnika,odnosno 5,65% od ukupnog stanovništva Crne Gore,što je značajan potencijal.

S obzirom na cinjenicu da u Beranama visoko obrazovanih ljudi ima 991, sa visom strucnom spremom 1225, sa srednjom strucnom spremom 9536, može se reći da su strucni kadrova potencijalno značajna vrijednost ove zajednice

Izgrađeni kapaciteti privrede

Najveći broj industrijskih kapaciteta izgrađen je na "RUDEŠ"-u.Međutim, ti kapaciteti su izgrađivani ,uglavnom,u bivšoj SFRJ prema ranijim standardima,za potrebe tadašnjih tzv.društvenih preduzeća kao što su:"Fabrika sulfatne celuloze i papira" (preduzeće koje je u prošlom vremenu bilo nosilac razvoja opštine),"Polimke"-fabrike kože,kožne konfekcije i galanterije,šumskog preduzeća,fabrike medijapan ploča,ciglane,rudnika,pogona za proizvodnju tapeta itd.Poslije propasti ovih preduzeća i ti kapaciteti (proizvodne hale,oprema i dr.) su ili rasprodati ili ruinirani.

Prema tome,osnova i novi infrastrukturni kapaciteti,za dalji razvoj privrede opštine moraju se obnoviti i nanovo izgrađivati.

5. RAZVOJNI PROJEKTI OPŠTINE

Razvojni projekti opštine Berane vezani su za :

- Izgradnju i razvoj infrastrukture
- Poboljšanje ekonomskog razvoja
- Unapređenje i očuvanje životne sredine
- Poboljšanje društvenog razvoj
- **Program aktivnosti ima sledeće ciljeve:**
- Razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP)
- Ratvoj EKO-turizma
- Unapređenje poljoprivrede
- Izgradnja dijela vodovodne mreže Zdravac-Vrelo Merića
- Rekonstrukcija i dogradnja postojeće vodovodne mreže Buče-Pešca-Lužac-Dolac
- Izgradnja novog vodovodnog sistema na Polici
- Rekonstrukcija vodovodnog sistema u Dapsićima
- Izgradnja II i III faze kolektora Berane-Polica
- Izgradnja fekalne kanalizacije Dolac-Lužac-Luge
- Rekonstrukcija postojeće kanalizacione mreže (rasterećivanje),u ulici Polimska-Obalsko Naselje i izgradnja kanala Opštinski sud-Cvjetni Park
- Izgradnja novog sistema za atmosfersku kanalizaciju u ulici M.Tomičića
- Izgradnja sistema za kanalizaciju u naselju Rasadnik
- Izgradnja novog sistema za kanalizaciju-od tehničke škole do ulice 29.Novembra
- Rekonstrukcija raskrsnice-ulica 29. Novembra,"13.Jul","Dušana Vujoševića" i "M.Tomičića"
- Završiti "Dom Zdravlja" u Beranama
- Rekonstrukcija i sanacija postojećih terena (gradski stadion,postojeći tereni)
- Izgradnja sale za rehabilitaciju i sportske aktivnosti invalidnih lica za region.
- Izgradnja sistema grijanja u dvijema javnim ustanovama-Polimski Muzej i Centar za kulturu
- Formiranje gradske galerije i programskih djelatnosti u kući Gavra Vukovića

Tabela 5.1. Vrijednost realizovanih projekata

R.br.	Projekat	Vrijednost
1	Asfaltirano 4,5km lokalnih puteva	180.000 EUR
2	Asfaltirano 800 m gradskih ulica	150.000 EUR
3	Rekonstrukcija i popločavanje glavne ulice dužine 200 m i širine 30 m	250.000 EUR
4	Ulična rasvjeta u dužini od 800 m	65.000 EUR
5	Sanacija rupa na gradskim ulicama	45.000 EUR
6	Ulična rasvjeta Novog Naselja	170.000 EUR
7	Rekonstrukcija i uređenje prostora vrtića	15.000 EUR
8	Rekonstrukcija kapele	70.000 EUR

9	Vodovod Lužac i Dolac	65.000 EUR
10	Vodovod Polica	35.000 EUR
11	Izrada kaptaža	
12	Čišćenje makve	
13	Renoviranje Doma Hareme i Buče	
14	Uređenje prostora na Buvljivoj pijaci	75.000 EUR
15	Uređenje igrališta, Lužac, Beranselo, Dapsiće i Buče	30.000.EUR

6. POSTOJEĆE STANJE U PRIVREDI

Prilike u beranskoj privredi se mogu okarakterisati kao veoma teške sa trendom daljeg pogoršanja.

Ekonomska kriza koja vlada ovim prostorima, bukvalno je zbrisala nekadašnju privredu u Beranama, pa su mnoga od preduzeća dospjela u velike probleme ili stečaj. Ta preduzeća godinama nijesu ništa proizvodila, radnici nijesu primali zarade po nekoliko godina, ili su, pak, štrajkovali, a tokom 2004 godine i formalno veliki broj uposlenih radnika je proglašen tehnološkim viškom i upućen na Zavod za zapošljavanje.

30.septembra 2002.godine broj zaposlenih u Beranama je iznosio 4635, od čega 1709 žena.

Pad broja zaposlenih je jasan pokazatelj stanja u privredi opštine Berane.

Nivo društvene proizvodnje u privrednim društvima u Opštini

Najpouzdaniji pokazatelj ekonomske razvijenosti opštine je ostvareni nivo BDP, DP, i ND, uopšte i po glavi stanovnika.

Tabela 6.1. Bruto društveni proizvod u DEM

Godina	Crna Gora	Berane	%
2000		44 169 226	
2001	2 830 813 000	49 611 000	1,75 %
2002		46 629 249	

Tabela 6.2. Društveni proizvod u DEM

Godina	Crna Gora	Berane	%
2000		20 687 938	
2001	1 478 931 000	24 753 000	1,67 %
2002		23157302	

Tabela 6.3. Nacionalni dohodak u DEM

Godina	Crna Gora	Berane	%
2000		14 251 099	
2001	1 124 151 000	1 721 000	1,53 %
2002		17034187	

Tabela 6.4. BDP,DP i ND privrede opštine u 2001-oj godini (u hiljadama DEM)

Sektori	Društveni bruto proizvod	Materij. troškovi	Društveni proizvod	Amortizacija	Nacionalni dohodak		
					Svega	Plate	Višak proizv
Poljoprivr.lov i šumarstvo	2228	848	1380	241	1140	677	463
Ribarstvo	175	96	79	8	71	32	39
Vađenje ruda i kamena	1325	541	783	482	301	620	-319
Prerađivačka industrija	20689	14813	5876	2160	3716	4265	-548
Proizvodnja el.energije	7692	2385	5307	2834	2473	1368	1105
Građevinarstvo	2200	1416	784	23	761	377	384
Trgovina na veliko i malo	7611	2042	5569	310	5259	900	4361
Hoteli i restorani	1301	335	966	45	922	466	456
Saobraćaj i skladištenje	5728	2008	3719	1417	2302	867	1436
Poslovi sa nekretninama	520	337	184	8	176	57	118
Zdravstveni i socijalni rad	142	37	106	6	98	48	49
Druge komunalne i društvene djelatnosti	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	49611	24858	24753	7534	17219	9677	7544

Tabela 6.5. BDP,DP i ND privrede opštine u 2002-oj godini u EUR),po principu čiste djelatnosti

Oblici svojine	Društveni bruto proizvod	Materij. troškovi	Društveni proizvod	Amortizacija	Nacionalni dohodak		
					Svega	Plate	Višak proizv
Društvena svojina	3900250	1774783	2125517	1693817	431701	652650	-220930
Privatna svojina	27047912	12436694	14611178	1130657	13480509	10520710	2959801

Zadružna svojina	119785	12851	106918	156650	-49714	117132	-166793
Mješovita svojina	15561302	9247650	6313689	3141982	3171691	3269900	-98150
Sektori							
Poljoprivr.lov i šumarstvo	12541914	5640886	6901011	481680	6449330	6638615	-219233
Ribarstvo	49850	74717	-24866	16467	-41332	21700	-63032
Vađenje ruda i kamena	707084	316716	390366	282100	108267	362533	-254265
Prerađiv.industr. industrija	16019954	10004683	6015378	4719529	1295837	2926537	-1630638
Proizvodnja el.energije	162300	20767	141533	7767	133783	35533	98233
Građevinarstvo	6246253	3282884	2963370	61942	2901411	2227898	673500
Trgovina na veliko i malo	4918694	1128215	3790431	212987	3577463	967528	2609989
Ugostiteljstvo i turizam	2243085	1169687	1073400	58605	1014777	485192	529577
Saobraćaj i skladištenje	3476022	1776714	1699293	265266	1434044	798295	635768
Poslovi sa nekretninama	191560	38092	153469	12763	140690	72027	68646
Zdravstveni i socijalni rad	72533	18617	53917	4000	49917	24534	25383
Ukupno	46629249	23471978	23157302	6123106	17034187	14560392	2473928

7.BROJ ZAPOSLENIH

Ukupan broj zaposlenih u opštini je u stalnom padu poslednjih godina.Tako je broj zaposlenih u 1999 godini bio 5 026 a 2004 godine svega 3 952.U međuvremenu je došlo do značajne izmjene privredne strukture.

Tabela 7.1. Kretanja broja zaposlenih u opštini Berane

Godina	Berane	Crna Gora
1999	5 026	118 273
2000	4 315	113 784
2001	4 497	114 440
2002	4 635	113 827
2003	4 733	111 986
2004	3 952	-

**Tabela 7.2. Zaposleni prema polu u Crnoj Gori i Beranama-godišnji prosjek
(stanje 31.mart i 30.septembar 2002.godine)**

	Ukupno zaposleni			Zaposlene žene			% žena u ukup.br.zaposlenih		
	Godišnji prosjek	Mart	Septembar	Godišnji prosjek	Mart	Septembar	Godišnji prosjek	Mart	Septembar
Crna Gora	113827	114049	113605	48604	48742	48465	42,7	42,7	42,7
Berane	4635	4622	4646	1709	1689	1724	36,9	36,5	37,1

8.BROJ NEZAPOSLENIH

Tabela 8.1. Nezaposlena lica u Beranama, prema školskoj spremi, godinama života i polu (stanje na dan 31.12.2003.godine)

Kvalifikacija	Ukupno		Do 18 godina		18-25 godina		25-30 godina		30-40 godina		40-50 godina		Preko 50 godina	
	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene
Ukupno	4249	2345	19	14	1012	534	688	396	1226	758	831	446	473	197
Bez školske spreme	3	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Nepotp. Osn. Održavanje	23	6	2	0	8	2	7	2	4	1	0	0	2	1
Osnov. obrazovanje	1900	1160	13	13	321	203	290	198	577	375	420	239	279	132
Škole za KV radnike	958	404	3	0	279	101	149	52	278	159	146	61	103	31
Škole za ostali str. kadar	3	3	0	0	2	2	0	0	1	1	0	0	0	0
Škole za VKV radnike	25	5	1	1	2	1	1	0	3	0	7	2	11	1

Škole za sred.kad ar.gimnazije	188	132	0	0	50	37	59	48	20	12	43	28	16	7
Srednje šk.za str.kad ar	584	310	0	0	249	137	75	33	130	73	100	54	30	13
Srednje usmj.ob razovanje	234	164	0	0	34	15	29	24	125	100	44	25	2	0
Više škole	69	30	0	0	12	6	8	2	30	12	15	8	4	2
Prvi stepen fakulteta	12	8	0	0	3	3	5	4	2	0	1	1	1	0
Fakultet i visoke škole	76	32	0	0	4	0	37	18	17	9	9	4	9	1
Fakultet i umj.akd	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Nepoznato	173	91	0	0	47	27	27	15	37	16	46	24	16	9

Tabela 8.2. Broj nezaposlenih u Beranama 2001,2002 i 2003god.

	2001	2002	2003
Muškarci	2221	2242	1904
Žene	3079	3106	2345
Ukupno	5300	5348	4249

9. UČEŠĆE OPŠTINE U UKUPNOM BDP, DP I ND I KRETANJE ND U POSLEDNJIH 5 GODINA

Tabela 9.1. Kretanje BDP u Crnoj Gori i opštini Berane

Godina	Crna Gora	Berane	%
1997	8 292 330		
1998	12 420 044		
1999	19 795 088		
2000	2 054 700		
2001	2 830 813	49 611	1,75 %
2002		46629249	

Tabela 9.2. Kretanje DP u Crnoj Gori i opštini Berane

Godina	Crna Gora	Berane	%
1997	4 123 250		
1998	6 103 842		
1999	10 557 277		
2000	998 333		
2001	1 478 931	24 753	1,67 %
2002		23157302	

Tabela 9.3. Kretanje ND u Crnoj Gori i opštini Berane

Godina	Crna Gora	Berane	%
1997	3 107 576		
1998	2 864 453		
1999	8 195 670		
2000	672 019		
2001	1 124 151	17 219	1,53 %
2002		17034187	

11. SADRŽAJ

1.TERITORIJA.....	1
2.BROJ STANOVNIKA.....	11
3.BROJ PREDUZEĆA.....	17
4.RESURSI I MOGUĆNOSTI NJIHOVE VALORIZACIJE.....	23
5.RAZVOJNI PROJEKTI OPŠTINE.....	25
6.POSTOJEĆE STANJE U PRIVREDI.....	26
7.BROJ ZAPOSLENIH.....	28
8.BROJ NEZAPOSLENIH.....	29
9.UČEŠĆE OPŠTINE U UKUPNOM BDP,DP I ND I KRETANJE DP U POSLEDNJIH 5 GODINA.....	31

IZVORI INFORMACIJA

1. Statistički godišnjak 2003 god., *Republički Zavod za statistiku*.
2. Centralni registar Privrednog suda, *Republički Privredni sud*.
3. Djelimični rezultati popisa stanovništva za 2003 godinu, *RZZS*
4. Nezaposlena lica, Podaci *Zavoda za zapošljavanje RCG*.
5. Turističko ekološka studija doline Lima, *dr. Ranko Dragović*.
6. Berane-integralni razvoj, *SO Berane, Institut ekonomskih nauka-Beograd*.
7. *Podaci opštinskih sekretarijata*
8. Podaci dobijeni od zvaničnih predstavnika AD u opštini Berane